BIULETYN NIEMIECKI

Nr 47 ♦ 31.05.2014

Karol Wasilewski

STOSUNKI NIEMIECKO-TURECKIE - ROZCHWIANE PARTNERSTWO

-

Statystyki

-

Kalendarium od 22 kwietnia 2014 roku do 22 maja 2014 roku

-

www.csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

Stosunki niemiecko-tureckie - rozchwiane partnerstwo

Karol Wasilewski

Stosunki dyplomatyczne Niemiec i Turcji liczą sobie już ponad 250 lat. W tym czasie oba państwa wytworzyły dość specyficzny związek. Nawet tak bogata historia, w trakcie której ich losy przeplatały się na różne sposoby, nie pozwoliła bowiem na zbudowanie relacji, która byłaby wolna od poważniejszych wstrząsów. Paradoksalnie jednak cieszy się ona również pewnego rodzaju stabilnością, gdyż nawet najpoważniejsze turbulencje nie wydają się zdolne przerwać więzi między Berlinem a Ankarą. To wyjątkowe „rozchwiane partnerstwo" powoduje, że stosunki niemiecko-tureckie bez wątpienia należą do najciekawszych przykładów relacji dwustronnych na świecie.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie specyfiki tych stosunków ze szczególnym uwzględnieniem minionego dziesięciolecia. Przyjęcie takiej perspektywy czasowej wynika z co najmniej kilku powodów. Po pierwsze, należy zauważyć, że tendencja, o której mowa wyżej, jest szczególnie widoczna w ciągu ostatniej dekady[1]. Po drugie, okres ten jest niezwykle ciekawy ze względu na fenomeny polityczne przywódców obu krajów – Angeli Merkel i Recepa Tayyipa Erdoğana – a także ich poglądy, które w naturalny sposób wywierają wpływ na relacje Berlina i Ankary. Po trzecie, ostatnia dekada to czas niezwykle interesujących przeobrażeń w tureckiej polityce zagranicznej. Pod rządami Partii Sprawiedliwości i Rozwoju (Adalet ve Kalkınma Partisi, AKP) stała się ona bowiem bardziej asertywna, co także miało przełożenie na relacje niemiecko-tureckie. Wreszcie minione dziesięciolecie przyciąga również uwagę ze względu na coraz bardziej wyraźną dominację Berlina w Unii Europejskiej, co z kolei nie pozostaje bez wpływu zarówno na europejskie aspiracje Ankary, jak i relacje bilateralne partnerów.

Dokładne zrozumienie kompleksowości stosunków niemiecko-tureckich wymaga krótkiego zarysowania ich historii. Niniejszy artykuł będzie zatem zaczynał się tego rodzaju omówieniem. W dalszej kolejności zostaną przedstawione najważniejsze obszary współpracy i kwestie problematyczne. Tekst będzie zakończony próbą prognozy odnośnie do rozwoju stosunków między partnerami.

Pierwsze kontakty

Początek stosunków niemiecko-tureckich datuje się na lata 60. XVIII w., gdy osmański sułtan Mustafa III, któremu zaimponował relatywnie dobry dla Prus rezultat wojny siedmioletniej, zdecydował się na wysłanie do Fryderyka II swojego posła[2]. Od tego momentu oba państwa rozpoczęły współpracę wojskową, która w późniejszym okresie rozszerzyła się również na kwestie gospodarcze[3]. Szczyt wpływów niemieckich w imperium osmańskim przypadł na lata panowania Abdülhamida II i rządów młodoturków[4]. Splot interesów i okoliczności międzynarodowych spowodował, że Niemcy i Turcja wspólnie walczyły w I wojnie światowej.

Skomplikowana sytuacja nowo powstałej Republiki Turcji spowodowała, że jej aktywność międzynarodowa w dwudziestoleciu międzywojennym była poważnie ograniczona. Ankara, podążając za wytycznymi Atatürka, powstrzymywała się także od udziału w II wojnie światowej aż do czasu, gdy jej rezultat był niemal przesądzony[5].

[1] Również niedawna wizyta w Turcji prezydenta RFN Joachima Gaucka (przełom kwietnia i maja 2014 r.) nie stanowiła od niej wyjątku. Kwestia ta zostanie omówiona w dalszej części tekstu.

[2] Więcej na ten temat zob. A. Atun, S. Server Aya, *Different opinions on Ottoman and German political military and economic relations. Part II: energy models comparative analysis*, International Journal of Academic Research Part B; 2013; 5(6), s. 225-232.

[3] Znaczący może być fakt, że w latach 30. XIX w. doradcą sułtana do spraw szkolenia armii był sam Helmuth von Moltke. Jak pisał Bernard Lewis: „…był to ważny początek; od tego okresu zaznaczył się znaczny wpływ niemiecki w armii tureckiej…", zob. B. Lewis, *Narodziny nowoczesnej Turcji,* Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1972, s. 112.

[4] Więcej na temat tego okresu zob. D. Kołodziejczyk, *Turcja,* Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2011, s. 38-39; 70-77. H.S.W. Corrigan, *German-Turkish Relations and the Outbreak of War in 1914: A Re-Assessment,* Past & Present, No. 36 (Apr., 1967), s. 144-152, Oxford University Press.

[5] Turcja wypowiedziała wojnę Niemcom w lutym 1945 r. Co ciekawe, wcześniej (w czerwcu 1941 r.) podpisała z Rzeszą traktat o przyjaźni i nieagresji, zob. D. Kołodziejczyk, *Turcja,* op. cit., s. 166 i 173. Treść porozumienia zob. http://avalon.law.yale.edu/wwii/turger41.asp#art1 (15.05.2014).

Początek zimnej wojny i podział świata na dwa konkurencyjne bloki miał jednak ponownie zbliżyć obu partnerów. Wkrótce zarówno Republika Federalna Niemiec, jak i Republika Turcji stały się częścią świata zachodniego, a ich relacje wkroczyły w nowy wymiar. W stosunkach dwustronnych pojawiły się bowiem czynniki, które do dziś wywierają na nie istotny wpływ.

Jednym z nich było podpisanie porozumienia o wymianie pracowników, co miało miejsce 30 października 1961 r.[6]. Umowa była podyktowana zapotrzebowaniem dynamicznie odbudowującej się po II wojnie światowej gospodarki niemieckiej na siłę roboczą. Na jej mocy powołano do życia niezwykle ciekawe rozwiązanie w zakresie rekrutacji pracowników. Dzięki wsparciu tureckiego rządu w Stambule powstało bowiem biuro łącznikowe, które „funkcjonowało jako zagraniczny wydział niemieckiego Ministerstwa Pracy, do którego niemieckie firmy mogły zgłaszać zapotrzebowanie na pracowników”[7]. W efekcie w ciągu najbliższej dekady do RFN wyjechało ok. 750 tys. Turków[8]. Od tego momentu tureccy gastarbeiterzy mieli istotnie wpływać na rozwój stosunków dwustronnych partnerów. Należy jednak zauważyć, że obecność licznej tureckiej diaspory na terytorium Niemiec wpłynęła na relacje bilateralne w dwójnasób. Z jednej strony przyczyniła się do ich rozwoju, powodując stopniowy wzrost znaczenia ekonomicznego, kulturowego i społecznego ich wymiaru. Z drugiej zaś – w połączeniu z rosnącą pozycją RFN w ramach Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, a później Unii Europejskiej – spowodowała jednak również wzrost niemieckiego zainteresowania kwestiami związanymi z europejskimi aspiracjami Turcji[9].

Dążenie Ankary do członkostwa w UE było kolejnym czynnikiem, który znacząco wpłynął na relacje Niemiec i Turcji, a także – co szczególnie istotne z punktu widzenia niniejszego artykułu – ujawnił jeden z ich specyficznych aspektów. To właśnie zwłaszcza w latach 90. zaczęło być widoczne, że urzeczywistnienie europejskich aspiracji Ankary zależy głównie od stanowiska Berlina. Gdy w grudniu 1997 r. na szczycie w Luksemburgu nie przyznano Turcji statusu kandydata, ówczesny kanclerz Niemiec Helmut Kohl „stwierdził, że Turcja nigdy nie stanie się członkiem UE, gdyż nie jest państwem europejskim pod względem kulturowym”[10]. Oświadczenie to stanowiło kulminację sceptycznej wobec członkostwa Turcji polityki niemieckiego kanclerza[11]. Wyborom federalnym z 1998 r., które ostatecznie wyniosły do władzy Gerharda Schrödera i koalicję SPD-Zieloni, przypisuje się natomiast znaczącą rolę w ożywieniu rozmów na temat możliwości akcesji Turcji do Unii Europejskiej[12].

Należy wskazać jeszcze dwa związane z europejskimi aspiracjami Turcji wydarzenia, które wywarły istotny wpływ na relacje Berlina i Ankary. Pierwszym było wejście w życie porozumienia o ustanowieniu unii celnej między Turcją a UE (1 stycznia 1996 r.). Drugim przyznanie Ankarze statusu państwa kandydackiego na szczycie w Helsinkach w grudniu 1999 r. Oba wydarzenia spowodowały, że relacje Turcji i Unii Europejskiej uległy znacznemu ożywieniu. Wraz z nimi nastąpił gwałtowny rozwój stosunków niemiecko-tureckich, a zwłaszcza ich ekonomicznego wymiaru[13].

Partnerstwo prawie strategiczne

Relację bilateralną Berlina i Ankary z pewnością można scharakteryzować jako wielowymiarową. Obok obszarów politycznego i ekonomicznego, które uchodzą za tradycyjne elementy tego typu współpracy, partnerzy aktywnie rozwijają również społeczny i kulturowy wymiar stosunków[14]. Fakt ten dowodzi doniosłości relacji zarówno dla Niemiec, jak i Turcji.

[6] J. Angelos, *What Integration Means For Germany's Guest Workers*, www.foreignaffairs.com/features/letters-from/what-integration-means-for-germanys-guest-workers (16.05.2014).

[7] K. Prevezanos, *Turkish guest workers transformed German society,* www.dw.de/turkish-guest-workers-transformed-german-society/a-15489210 (16.05.2014).

[8] S. Mekhennet, *A 50-Year Journey for Turkey and Germany,* www.nytimes.com/2011/10/31/world/europe/turks-recall-german-guest-worker-program.html?_r=0. Do listopada 1973 r., kiedy to pogarszające się wskutek kryzysu naftowego warunki gospodarcze zmusiły rząd niemiecki do zatrzymania naboru, odnotowano ponad 2,5 mln aplikacji z Turcji, zob. R. Detsch, *The 50th Anniversary of the Agreement on the Recruitment of Turkish Migrant Workers,* www.goethe.de/lhr/prj/daz/mag/mig/en8124134.htm. Ciekawy materiał na temat pierwszych tureckich gastarbaiterów, zob. także Y. Ergin, *Fifty Years of Turkish Immigration: 'Guest Workers' Relive Their Journey to Germany,* www.spiegel.de/international/germany/fifty-years-of-turkish-immigration-guest-workers-relive-their-journey-to-germany-a-795054.html (16.05.2014).

[9] G. Knaus, C. Altfuldisch, *The Pivotal Relationship. German Doubts and the Turkish-EU Accession Process,* www.iai.it/pdf/GTE/GTE_C_07.pdf, s. 1 (16.05.2014).

[10] A. Balcer, *Relacje Turcji z Unią Europejską,* zob. Prace OSW, Warszawa, marzec 2004, s. 36.

[11] Więcej na temat podejścia Helmuta Kohla do kwestii tureckiego członkostwa w Unii Europejskiej, zob. A. Szymański, *Niemcy wobec rozszerzenia Unii Europejskiej o Turcję,* Materiały studialne PISM resarch papers, nr 4, marzec 2007, www.pism.pl/zalaczniki/Szymanski_pol.pdf, s. 10-12.

[12] Zob. ibidem, s. 12-18. Sama zmiana rządu w Niemczech nie stanowiła oczywiście wyłącznego czynnika, dzięki któremu zmianie uległo nastawienie do europejskich aspiracji Turcji. Nie mniej ważne były takie kwestie jak zbliżenie turecko-greckie czy pewne przeobrażenia w tureckiej polityce wewnętrznej.

[13] O. Morgil, *The Turkish-German Economic Relations and the European Union,* Akdeniz I.I.B.F. Dergisi (2) 2001, s. 147-152.

[14] Taką charakterystykę proponuje również niemieckie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, zob. www.auswaertiges-

U podstaw relacji niemiecko-tureckich leży współpraca na gruncie politycznym, która realizuje się zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i dwustronnym. Jak zostało już wspomniane, od końca II wojny światowej Berlin i Ankara należą do struktur świata zachodniego. Wyraża się to przynależnością do takich organizacji międzynarodowych jak np. NATO, Rada Europy czy OECD i współpracą w ich ramach. Ostatnimi czasy wymiar ten koncentruje się wokół dążeń Turcji do członkostwa w Unii Europejskiej. Należy zauważyć, że skutkiem wzrastającej pozycji Niemiec w ramach tej struktury w ciągu ostatnich kilkunastu lat jest uzależnienie tempa rozmów akcesyjnych z Turcją od nastawienia władz RFN. Najlepszym na to dowodem jest fakt, że to właśnie wsparcie Berlina umożliwiło rozpoczęcie rozmów akcesyjnych z Ankarą, co miało miejsce 3 października 2005 r.[15]. To również stanowiskiem Niemiec – a zwłaszcza nieprzychylnym stosunkiem obecnej kanclerz Angeli Merkel do kwestii tureckiego członkostwa[16] – tłumaczy się wolne tempo tureckiego procesu akcesyjnego. Choć osobiste poglądy przewodniczącej CDU są częstym powodem frustracji w Ankarze, warto zauważyć, że po dojściu do władzy nie zmieniła ona oficjalnego stanowiska niemieckiego rządu w sprawie ewentualnej akcesji Turcji[17].

Istotną platformę współpracy niemiecko-tureckiej w wymiarze międzynarodowym stanowi również NATO. Kwestia ta jest szczególnie widoczna w ciągu dwóch ostatnich lat. Niemcy – wraz ze Stanami Zjednoczonymi i Holandią – w ramach sojuszniczej solidarności zdecydowały się bowiem wspomóc Turcję w związku z zagrożeniem jej granic syryjskim konfliktem. W efekcie we wschodniej prowincji Kahramanmaraş zostały rozlokowane elementy systemu obrony antyrakietowej, a także żołnierze Bundeswehry, którzy mieli je obsługiwać[18].

Kooperacja o charakterze politycznym wyraża się również w podejmowaniu przez partnerów rozmaitych inicjatyw bilateralnych[19]. Przede wszystkim należy zauważyć, że zarówno Niemcy, jak i Turcja podkreślają wysoką częstotliwość oraz znaczenie wizyt i rozmów dwustronnych[20]. Rzeczywiście ich liczba – zwłaszcza w ostatnich latach – może sugerować, że Berlin i Ankara przywiązują dużą wagę do wzajemnych relacji[21]. Świadczyć o tym może również fakt, że w maju 2013 r. partnerzy zainaugurowali rozmowy o strategicznym dialogu[22]. Obie strony podkreślają, że posunięcie to ma na celu otwarcie „nowej karty" w stosunkach niemiecko-tureckich, ma także pomóc Berlinowi i Ankarze rozwiązać wszelkie problemy w relacjach bilateralnych oraz wzmocnić współpracę w sprawach regionalnych i globalnych[23].

amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText2 (16.05.2014).

[15] G. Knaus, C. Altfuldisch, *The Pivotal Relationship. German Doubts and the Turkish-EU Accession Process,* op. cit., s. 1.

[16] Angela Merkel osobiście jest zwolenniczką koncepcji „uprzywilejowanego partnerstwa". Ankara nie zgadza się jednak na ten rodzaj relacji, zob. *Turkey's EU bid overshadows Angela Merkel visit,* news.bbc.co.uk/2/hi/8592170.stm (16.05.2014).

[17] Oficjalne stanowisko rządu RFN głosi, że Niemcy wspierają proces negocjacji akcesyjnych, zob. www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText2; *The EU enlargement: Turkey*, www.auswaertiges-amt.de/EN/Europa/Erweiterung/Tuerkei.html. Sama Angela Merkel, gdy w lutym 2013 r. odwiedziła Turcję, również wyraziła wsparcie dla europejskich aspiracji Turcji, akcentując jednak swój sceptyczny stosunek do tej kwestii, zob. *Merkel supports EU talks, presses Turkey on Cyprus,* www.todayszaman.com/news-308041-merkel-supports-eu-talks-presses-turkey-on-cyprus.html (16.05.2014).

[18] B. Dudek, *Niemieckie "Patrioty" do Turcji,* www.dw.de/niemieckie-patrioty-do-turcji/a-16431756; *German Patriots to be deployed in Turkish non-border province,* www.todayszaman.com/news-301025-german-patriots-to-be-deployed-in-turkish-non-border-province.html; *Dutch, German Patriot systems arrive in Turkey,* www.todayszaman.com/news-304652-.html. Należy zauważyć, że kwestia stała się również źródłem nieporozumień między sojusznikami, gdyż niemieccy żołnierze mieli paść ofiarą ataku przeciwników rozlokowania elementów systemu obrony antyrakietowej. W późniejszym czasie zarzucano także Turkom złe ich traktowanie, zob. *German soldiers accosted in southern Turkey,* www.todayszaman.com/news-304853-.html; *Military looking into claims German Patriot troops mistreated,* www.todayszaman.com/news-308686-military-looking-into-claims-german-patriot-troops-mistreated.html; *Turkish military denies German Patriot troops mistreated,* www.todayszaman.com/news-308766-turkish-military-denies-german-patriot-troops-mistreated.html; N.A. Özcan, *The Turkish and German armies and NATO's cooperation culture*, www.hurriyetdailynews.com/the-turkish-and-german-armies-and-natos-cooperation-culture.aspx?pageID=449&nID=42473&NewsCatID=419 (16.05.2014).

[19] Część z nich zostanie omówiona w dalszej części artykułu, ponieważ dotyczą również innych wymiarów stosunków bilateralnych Niemiec i Turcji.

[20] Por. opis relacji dwustronnych na stronach internetowych Ministerstw Spraw Zagranicznych obu krajów: www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText2; www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-the-federal-republic-of-germany.en.mfa.

[21] Intensyfikacja wizyt na wysokim szczeblu nastąpiła zwłaszcza po 2010 r., kiedy to ówczesny prezydent RFN Christian Wulff był pierwszą niemiecką głową państwa, która odwiedziła Turcję od 10 lat. Rok później rewizyty dokonał prezydent Turcji Abdullah Gül. Spis najważniejszych wizyt w ostatnich latach, zob. www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-the-federal-republic-of-germany.en.mfa (16.05.2014).

[22] *Strategic Dialogue: a new chapter in German-Turkish relations,* www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Aktuelle_Artikel/Tuerkei/130512-BM_DEU-TUR%20Strateg%20Dialog.html (16.05.2014).

[23] Zob. ibidem; *Turkey, Germany agree on strategic dialogue,* www.todayszaman.com/news-315259-.html. Treść deklaracji o ustanowieniu mechanizmu, zob. www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/645038/publicationFile/179827/130512_ErklaerungStratDialogDEUTUR.pdf. Wspólny list tureckiego i niemieckiego ministra spraw zagranicznych, w którym wyjaśniają ideę, która przyświecała im przy podpisywaniu porozumienia zob. *Germany and Turkey: For a strategic*

Z politycznym wymiarem stosunków niemiecko-tureckich związany jest również ich aspekt ekonomiczny. Jak zostało już wspomniane, relacje gospodarcze między partnerami zyskały dodatkowy impuls, gdy w drugiej połowie lat 90. XX w. Turcja przystąpiła do unii celnej, a także zyskała status państwa kandydackiego[24]. Prawdziwie gwałtownego rozwoju współpraca gospodarcza doświadczyła jednak od początku XXI w. Najlepszym na to dowodem może być fakt, że w latach 2002-2012 eksport z Niemiec do Turcji wzrósł o ok. 400 proc., natomiast import (w latach 2001-2011) uległ podwojeniu[25]. W 2013 r. Berlin był najważniejszym partnerem handlowym Ankary, a niemiecki eksport sięgnął kwoty 24 mld dolarów (przy imporcie w wysokości blisko 14 mld dolarów)[26]. Partnerzy wydają się ponadto zdeterminowani, aby wolumen handlu wzrastał dalej. Świadczyć o tym może chociażby decyzja z sierpnia 2013 r. o powołaniu do życia Wspólnej Komisji Gospodarczo-Handlowej[27].

Ważnym aspektem relacji ekonomicznych jest również działalność niemieckich i tureckich przedsiębiorców. Z danych przedstawionych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RFN wynika, że na początku 2014 r. liczba niemieckich firm (lub firm z niemieckim kapitałem), które funkcjonowały na terytorium Turcji, sięgała 5 tys., podczas gdy w Niemczech działa 75 tys. przedsiębiorców tureckiego pochodzenia, którzy stwarzają ok. 370 tys. miejsc pracy[28].

Szczególnie wart podkreślenia jest fakt, że współpraca niemiecko-turecka na polu gospodarczym nie ogranicza się wyłącznie do kwestii czysto handlowych. Wydaje się, że obaj partnerzy dostrzegają możliwości kooperacji i próbują je zagospodarować. Jednym z przykładów tego typu działań może być podjęcie decyzji o rozpoczęciu współpracy w sprawach związanych z energetyką[29]. W efekcie powołano do życia Niemiecko-Tureckie Forum Energetyczne, którego spotkanie odbyło się po raz pierwszy w kwietniu 2013 r.[30]. Choć inicjatywa jest na tyle nowa, że na tę chwilę nie sposób ocenić jej efekty, należy zauważyć, że w świetle tureckiego zapotrzebowania na energię współpraca z doświadczonymi w tym aspekcie Niemcami może okazać się dla obu partnerów bardzo korzystna.

Coraz ważniejszą rolę w stosunkach ekonomicznych – szczególnie istotną z punktu widzenia Turków – odgrywają również niemieccy turyści. Jak pokazują dane, każdego roku Turcję odwiedza od 4 do 5 mln Niemców[31]. Stanowią tym samym istotne źródło wpływu do tureckiego budżetu[32].

---

dialogue, www.auswaertiges-amt.de/sid_1842DE2C4EA3B8342FD1B726B5DA48F1/EN/Infoservice/Presse/Interview/2013/130512-BM-Davutoglu-FAS.html?nn=473018 (16.05.2014).

[24] Należy jednak zauważyć, że współpraca gospodarcza Niemiec i Turcji rozpoczęła się zdecydowanie wcześniej. Do najważniejszych inicjatyw na polu ekonomicznym można zaliczyć porozumienie o ochronie inwestycji z 1962 r., porozumienie o unikaniu podwójnego opodatkowania z 1985 r. (przedłużone w 2011 r.) czy utworzenie zagranicznego biura Niemieckiego Związku Izb Przemysłowo-Handlowych, co również miało miejsce w 1985 r., zob. www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3. Warto również zauważyć, że od 1993 r. funkcjonuje Turecko-Niemiecka Rada Współpracy, której celem jest „poprawa ekonomicznej współpracy bilateralnej między dwoma państwami i intensyfikacja kontaktów między tureckimi a niemieckimi biznesmenami", zob. *5th Turco-German Cooperation Council to meet on Nov. 5*, www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=5th-turco-german-cooperation-council-to-meet-on-nov.-5-1998-11-03 (16.05.2014)

[25] *German-Turkish trade relations are gaining momentum,* www.dw.de/german-turkish-trade-relations-are-gaining-momentum/a-15853653-1 (16.05.2014).

[26] *Turkey-Germany trade relations to increase,* www.aa.com.tr/en/world/283284--turkey-germany-trade-relations-to-increase. Niemcy są również istotnym źródłem zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Ciekawy artykuł na ten temat, zob. E. Ilgün, K. Tatić, *Application of Oli-paradigm of German FDI Inflows in Turkey*, Economic Review – Journal of Economics and Business, Tom X, nr 2, listopad 2012, s. 29-40. Wg danych tureckiego Ministerstwa Gospodarki wysokość tureckich bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2012 r. w Niemczech sięgała 61 mln dolarów, podczas gdy niemieckich w Turcji 551 mln dolarów, zob. www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregions&country=DE&region=8 (16.05.2014).

[27] Pierwsze spotkanie nowo powołanej komisji planowane jest na jesień 2014 r., zob. www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3 (16.05.2014).

[28] www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3 (16.05.2014).

[29] *Turkey and Germany to Cooperate in Energy,* www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=ulusticgundem&icerik=628C50AF-9CC7-13AC-D4ECDB6604825DD3; *Turkish, German bosses to boost energy relations*, www.hurriyetdailynews.com/turkish-german-bosses-to-boost-energy-relations.aspx?pageID=238&nID=41947&NewsCatID=345 (16.05.2014).

[30] *Turkey to increase renewable energy,* www.hurriyetdailynews.com/turkey-to-increase-renewable-energy.aspx?pageID=238&nid=44838 (16.05.2014).

[31] Liczbę 5 mln podaje niemieckie MSZ, zob. www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3. W chwili gdy pisany był ten artykuł, tureckie Ministerstwo Kultury i Turystyki nie przedstawiło jeszcze zbiorczych danych za 2013 r., ale dane za 2012 r. również pokazują, że liczba niemieckich turystów przekroczyła 5 mln, co stanowiło ponad 15 proc. ogółu odwiedzających Turcję. Statystyki w języku angielskim można odnaleźć na stronie www.kultur.gov.tr/EN,36568/number-of-arriving-departing-visitors-foreigners-and-ci-.html (16.05.2014). Należy jednak zauważyć, że w rzeczywistości liczbę tę trudno oszacować dokładnie, ponieważ część zaliczanych do statystyk mogą stanowić Turcy, którzy posługują się niemieckim paszportem.

[32] Podanie dokładnej kwoty, którą niemieccy turyści zostawiają w Turcji, jest oczywiście niemożliwe. Można jedynie pokusić się o bardzo wątpliwe szacunki, gdy uwzględni się, że wpływy z turystyki do tureckiego budżetu przekraczają 32 mld dolarów, zob. *Turkey raises tourism income 11.4 percent despite political setbacks,* www.hurriyetdailynews.com/turkey-raises-tourism-income-114-percent-despite-political-setbacks.aspx?pageID=238&nID=61778&NewsCatID=349 (16.05.2014).

Krótkie omówienie znaczenia turystyki w relacjach dwustronnych stanowi doskonałe wprowadzenie do ich społecznego wymiaru. Ze względu na wskazaną już w niniejszym artykule znaczną diasporę turecką w Niemczech odgrywa on istotną rolę w stosunkach Berlina i Ankary. Trudno się temu dziwić, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę fakt, że w tej chwili Niemcy zamieszkuje ok. 3 mln osób tureckiego pochodzenia[33]. Rzecz jasna sytuacja taka wymusza na rządach obu państw podejmowanie pewnych działań w tym zakresie[34]. Skomplikowany charakter wymiaru społecznego – w połączeniu z rozbieżnymi zapatrywaniami na kwestię integracji Turków, które reprezentują obecne rządy w Berlinie i Ankarze – powoduje również, że jest on źródłem wielu nieporozumień między partnerami[35]. W tym miejscu warto jednak zauważyć, że oba państwa wydają się świadome szczególnego charakteru tego aspektu ich relacji. Świadczyć mogą o tym chociażby specjalne obchody 50-lecia wspomnianego już porozumienia o wymianie pracowników, które miały miejsce w 2011 r.[36]. Należy ponadto zauważyć, że za znaczący ukłon władz niemieckich w stronę Turcji – a zarazem znak poważnego traktowania społecznego wymiaru relacji bilateralnych – można uznać przekazanie teki minister do spraw imigracji Aydan Özoğuz – wiceprzewodniczącej SPD tureckiego pochodzenia – po wyborach z 2013 r.[37]. Obecnie obie strony prowadzą również rozmowy na temat kwestii umożliwienia Turkom, którzy zamieszkują Niemcy, oddania głosu w wyznaczonych na sierpień 2014 r. wyborach prezydenckich[38].

Ostatnim wymiarem kooperacji niemiecko-tureckiej jest szeroko rozumiana współpraca kulturowa. Należy zauważyć, że również ona cieszy się relatywnie długą historią. Baza pod nią została bowiem stworzona jeszcze w 1984 r.[39]. Jej znaczny rozwój nastąpił jednak także w ciągu minionej dekady. Wśród istotnych aspektów współpracy kulturowej można wymienić ustanowienie w 2006 r. Inicjatywy Międzykulturowego Dialogu i Zrozumienia im. Ernsta Reutera, która miała być „widocznym znakiem przyjaźni Niemiec i Turcji", powołanie do życia w 2011 r. Akademii Kulturowej czy działalność różnego rodzaju instytucji, których celem jest promocja kultury i języka (np. Instytuty Goethego)[40]. Szczególnie warta podkreślenia jest jednak inicjatywa utworzenia Turecko-Niemieckiego Uniwersytetu w Stambule. Fundamenty pod jego budowę zostały położone w trakcie wizyty prezydenta Wulffa w 2010 r.[41]. Uroczyste otwarcie nastąpiło zaś cztery lata później w trakcie ostatniego pobytu w Turcji Joachima Gaucka[42]. Tym samym ogłoszono zainaugurowanie „nowego rozdziału" w relacjach niemiecko-tureckich w zakresie nauki[43]. Warto również zauważyć, że otwarcie Uniwersytetu zbiegło się w czasie z Niemiecko-Tureckim Rokiem Badań i Innowacji, który jest obchodzony właśnie w 2014 r.[44].

Przedstawione w niniejszym artykule przykłady współpracy niemiecko-tureckiej miały zobrazować to, że relacje

[33] Liczba ta jest podawana zarówno przez tureckie, jak i niemieckie Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

[34] Ponieważ sytuacja Turków została już omówiona na łamach „Biuletynu Niemieckiego" (zob. A. Przybyll, *Niekochani. Turcy w Niemczech*, Biuletyn Niemiecki, nr 23, http://fwpn.org.pl/assets/biuletyny/BN23.pdf), autor niniejszego tekstu ograniczy się tylko do kilku istotnych z punktu widzenia niniejszego artykułu uwag.

[35] Kwestia ta zostanie omówiona w kolejnej części artykułu.

[36] Zob. np. *German Embassy celebrates 50 years of Multikulti at Pera Museum,* www.todayszaman.com/news-257003-german-embassy-celebrates-50-years-of-multikulti-at-pera-museum.html; *Marking 50 years of Turkish immigration to Germany with art,* www.todayszaman.com/news-255756-marking-50-years-of-turkish-immigration-to-germany-with-art.html; *50th anniversary of the recruitment agreement with Turkey,* www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Aktuelle_Artikel/Tuerkei/111102-50-J-Anwerbeabkommen.html. Z tej okazji tureckie Centrum Badań Strategicznych przygotowało również specjalną edycję czasopisma „Perceptions", która była w całości poświęcona zagadnieniom związanym z migracją Turków do Niemiec, zob. sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/05/perceptions_dergi_2012_summer-op.pdf (16.05.2014).

[37] A. Demling, *SPD-Staatsministerin Özoguz: Pragmatische Quoten-Migrantin,* www.spiegel.de/politik/deutschland/groko-aydan-oezoguz-spd-wird-erste-migrantin-in-der-bundesregierung-a-939272.html; *Germany names first ever Turkish-origin Cabinet member,* www.hurriyetdailynews.com/germany-names-first-ever-turkish-origin-cabinet-member.aspx?PageID=238&NID=59585&NewsCatID=351; *Aydan Özoğuz becomes Germany's first Turkish minister*; www.todayszaman.com/news-334045-aydan-ozoguz-becomes-germanys-first-turkish-minister.html (16.05.2014).

[38] *Common strategic interests*, www.bundesregierung.de/Content/EN/Artikel/2014/02/2014-02-04-besuch-tuerk-mp-erdogan.html (16.05.2014).

[39] Wtedy nawiązano współpracę między Turecką Radą Badań (TÜBITAK) i Niemieckim Stowarzyszeniem Badań (DFG). Formalna współpraca Turcji i Niemiec w zakresie spraw naukowych i technicznych została uregulowana w 1997 r., zob. www.internationales-buero.de/en/1930.php (16.05.2014).

[40] Zob. www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3. Więcej na temat inicjatywy zob. www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/336448/publicationFile/3360/ErnstReuterInitiativeDokument.pdf (16.05.2014).

[41] www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/01-Nodes/Tuerkei_node.html#doc472998bodyText3 (16.05.2014).

[42] *Hochschule in Istanbul: Gauck und Gül eröffnen Türkisch-Deutsche Uni,* www.spiegel.de/unispiegel/studium/tdu-istanbul-tuerkisch-deutsche-universitaet-von-gauck-eroeffnet-a-966833.html; *Presidents Gül, Gauck Attend Opening Ceremony of Turkish-German University,* www.tccb.gov.tr/news/397/89334/presidents-gul-gauck-attend-opening-ceremony-of-turkishgerman-university.html. Oficjalna strona uniwersytetu zob. www.tau.edu.tr/ (16.05.2014).

[43] *Gauck opens Turkish-German University, faces harsh words from Erdogan,* www.dw.de/gauck-opens-turkish-german-university-faces-harsh-words-from-erdogan/a-17600865 (16.05.2014).

[44] Więcej na temat inicjatywy zob. www.deutsch-tuerkisches-wissenschaftsjahr.de/en/homepage/?no_cache=1 (16.05.2014).

Berlina i Ankary mają niezwykle zaawansowany charakter. Najlepiej świadczy o tym fakt, że partnerzy nie ograniczają kooperacji wyłącznie do tradycyjnych wymiarów stosunków dwustronnych (polityczny, ekonomiczny), ale równie intensywnie działają w wymiarze społecznym i kulturowym. Taki stan rzeczy rodzi pytanie, dlaczego o stosunkach niemiecko-tureckich nie mówi się w kategoriach partnerstwa strategicznego. W odpowiedzi na nie może pomóc krótkie zarysowanie problemów, z jakimi Niemcy i Turcja muszą zmagać się w stosunkach bilateralnych.

Niemiecko-tureckie problemy

Paradoksalnie te same sprawy, które stanowią pole współpracy niemiecko-tureckiej, potrafią również poważnie dzielić partnerów. Jak nietrudno się domyślić, najwięcej trudności w relacjach bilateralnych nastręczają sprawy związane z mniejszością turecką w Niemczech. Kwestia ta jest szczególnie widoczna w ciągu ostatniej dekady. Nic dziwnego, w końcu to Angelę Merkel uważa się za osobę, która ogłosiła koniec idei multikulturalizmu[45]. Powstrzymując się od oceny słuszności tego typu interpretacji, należy zauważyć, że obecna kanclerz RFN stoi na stanowisku, że „imigranci powinni robić więcej", aby zintegrować się z niemieckim społeczeństwem[46]. Niektóre elementy polityki migracyjnej Berlina wzbudzają sprzeciw władz w Ankarze[47]. Wyraz temu daje zwłaszcza turecki premier Recep Tayyip Erdoğan, który odróżnia asymilację od integracji – właśnie tę drugą preferuje jako właściwe podejście wobec mniejszości tureckiej w Niemczech – i wzywa emigrantów z Turcji do zachowania elementów rodzimej kultury i tożsamości[48]. Tego typu deklaracje wywołują w Niemczech mieszane reakcje[49].

Należy zauważyć, że ostatnimi czasy szczególnie problematyczną sprawą w stosunkach bilateralnych stały się morderstwa Turków na tle rasistowskim, które miały miejsce w Niemczech w latach 2000-2007[50]. Kwestia zyskała nowy wymiar, gdy jasne stało się, że zabójcy mogli działać relatywnie długo wskutek zaniedbań ze strony stosownych niemieckich władz[51]. Sprawa była wnikliwie monitorowana przez tureckie media[52]. Choć Angela Merkel osobiście przeprosiła Turków za morderstwa, kwestia położyła się cieniem na stosunkach niemiecko-tureckich[53].

Przez długie lata znaczący problem w relacjach między Berlinem a Ankarą stanowiły również tureckie oskarżenia o zbyt tolerancyjne nastawienie władz niemieckich do działalności terrorystycznej Partii Pracujących Kurdystanu (Partiya Karkerên Kurdistan, PKK)[54]. Turcy zarzucali Niemcom głównie przymykanie oka na funkcjonujące na terenie Niemiec różnego rodzaju organizacje, które sta-

[45] Zob. np. K. Conolly, *Angela Merkel declares death of German multiculturalism,* www.theguardian.com/world/2010/oct/17/angela-merkel-germany-multiculturalism-failures. Co ciekawe, można natknąć się również na opinie, które głoszą, że słowa niemieckiej kanclerz w rzeczywistości uległy nadinterpretacji, zob. I. Piler, *What did Angela Merkel really say?,* www.languageonthemove.com/language-globalization/what-did-angela-merkel-really-say (17.05.2014).

[46] *Merkel says German multicultural society has failed,* www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451 (17.05.2014). Podejście Niemiec do imigrantów, w tym tureckiego pochodzenia, również zostało już omówione na łamach „Biuletynu Niemieckiego", zob. W. Jockush, *Niemiecka Willkommenskutur. Refleksje nad debatą migracyjną,* Biuletyn Niemiecki, nr 43, http://fwpn.org.pl/assets/Publikacje/Biuletyn_Niemiecki/BIULETYN_NIEMIECKI_NR_43.pdf (17.05.2014).

[47] Najwięcej kontrowersji wywołują kwestie związane z obowiązkiem znajomości języka niemieckiego i podwójnym obywatelstwem. Więcej na ten temat zob. S. Ergin, *Difficulties, opportunities in Turkish-German relations,* www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=difficulties-opportunities-in-turkish-german-relations-2011-09-23; D. Heinrich, *Dual citizenship plan leaves Turks disappointed,* www.dw.de/dual-citizenship-plan-leaves-turks-disappointed/a-17258643; M. Martin, *German cabinet gives go-ahead to dual citizenship,* www.reuters.com/article/2014/04/08/us-germany-citizenship-idUSBREA3713Z20140408 (17.05.2014).

[48] Ö. Gezer, A. Reimann, *Erdogan Urges Turks Not to Assimilate: 'You Are Part of Germany, But Also Part of Our Great Turkey',* www.spiegel.de/international/europe/erdogan-urges-turks-not-to-assimilate-you-are-part-of-germany-but-also-part-of-our-great-turkey-a-748070.html (17.05.2014).

[49] *The World from Berlin: 'Turkish Prime Minister Erdogan Wants to Be the Father',* www.spiegel.de/international/germany/the-world-from-berlin-turkish-prime-minister-erdogan-wants-to-be-the-father-a-748379.html (17.05.2014).

[50] W tych latach neonazistowska grupa Narodowosocjalistyczne Podziemie (niem. Nationalsozialistischer Untergrund, NSU) zamordowała 8 Turków. Oprócz nich zamordowani zostali także imigrant greckiego pochodzenia i policjantka.

[51] Więcej na ten temat zob. M. Eddy, *Trial Begins for a Neo-Nazi Suspect in Germany,* www.nytimes.com/2013/05/07/world/europe/trial-of-neo-nazi-beate-zschape-in-germany.html?pagewanted=all&_r=0; *Final report on NSU murders finds 'embarrassing failure',* www.todayszaman.com/news-324247-final-report-on-nsu-murders-finds-embarrassing-failure.html; M. Fürstenau, *Neo-Nazi murder spree shocks* Germany, www.dw.de/neo-nazi-murder-spree-shocks-germany/a-16742061 (17.05.2014).

[52] Zob np. *Anatomy of Germany's murders: Are politicians to blame?,* www.todayszaman.com/news-263317-anatomy-of-germanys-murders-are-politicians-to-blame.html; *Reactions sparked when Turkey's envoy not invited to NSU trial,* www.todayszaman.com/news-309348-reactions-sparked-when-turkeys-envoy-not-invited-to-nsu-trial.html; *German neo-Nazi murder trial delayed after media access ruling,* www.hurriyetdailynews.com/german-neo-nazi-murder-trial-delayed-after-media-access-ruling.aspx?pageID=238&nid=44938 (17.05.2014).

[53] *Germany apologizes for neo-Nazi murders,* www.todayszaman.com/news-313742-germany-apologizes-for-neo-nazi-murders.html; *Turkey doesn't believe German court will deliver justice in NSU case,* www.todayszaman.com/news-313028-turkey-doesnt-believe-german-court-will-deliver-justice-in-nsu-case.html (17.05.2014).

[54] Zob. np. *Turkish prime minister blasts Germany on PKK terror,* www.todayszaman.com/news-261678-turkish-prime-minister-blasts-germany-on-pkk-terror.html; *Erdoğan says Germany key for PKK activities in Europe,* www.todayszaman.com/news-296668-erdogan-says-germany-key-for-pkk-activities-in-europe.html (17.05.2014).

nowiły dla PKK źródło dochodu[55]. Władze niemieckie zbijały tego typu argumenty i podkreślały swoje oddanie walce z terroryzmem[56]. W ostatnich dwóch latach – w związku z zainaugurowanym przez AKP turecko-kurdyjskim procesem pokojowym – zarzuty te przestały znacząco wpływać na relacje Berlina i Ankary.

Bez wątpienia najbardziej kłopotliwą kwestią, która systematycznie wpływa na zaognianie niemiecko-tureckich relacji, są jednak zastrzeżenia Berlina odnośnie do przestrzegania przez Ankarę praw człowieka. Niemiecka krytyka zaczęła odgrywać znaczną rolę zwłaszcza w ostatnim czasie, gdy zauważalny jest pewnego rodzaju odwrót Turcji od starań, które miały na celu dostosowanie tureckiego prawa do wymogów Unii Europejskiej[57]. Należy zauważyć, że kwestia ta stała się dla Ankary szczególnie istotna również ze względu na podkreślaną już w niniejszym artykule wiodącą pozycję Berlina w ramach UE. Najlepszym na to przykładem mogą być protesty, które miały miejsce w Turcji w 2013 r. Ostre podejście władz do demonstrujących spotkało się z krytyką ze strony Niemiec, co stało się przedmiotem nieporozumień między partnerami[58]. W efekcie Berlin zdecydował się także na czasowe zablokowanie otwarcia kolejnego rozdziału w negocjacjach akcesyjnych z Ankarą[59].

Kwestie związane z demokracją i prawami człowieka stały się też przedmiotem kontrowersji w trakcie ostatniej wizyty w Turcji prezydenta RFN, która miała miejsce na przełomie kwietnia i maja 2014 r. Joachim Gauck, gdy przemawiał na ankarskim Uniwersytecie Technicznym Bliskiego Wschodu, który w Turcji określany jest raczej jako uczelnia o sympatiach lewicowych, zdecydował się skrytykować niedawne posunięcia tureckiego rządu, w tym m.in. zablokowanie Twittera[60]. Słowa prezydenta RFN spotkały się w Niemczech z uznaniem[61]. Jak stwierdził Michał Kędzierski, redaktor Przeglądu Spraw Międzynarodowych „Notabene" i Portalu Spraw Zagranicznych, który specjalizuje się w tematyce niemieckiej: „Gauck może przesadził, otwarcie krytykując Turków na ich własnej ziemi, ale co wydaje się ważne – ma w tej krytyce pełne poparcie Niemców, w tym Gminy Tureckiej w Niemczech"[62]. Należy jednak zauważyć, że słowa niemieckiego prezydenta nie spotkały się z tak ciepłym przyjęciem w Turcji. Wpływ na to miała z pewnością skomplikowana sytuacja w polityce wewnętrznej kraju[63]. Recep Tayyip Erdoğan oskarżył Joachima Gaucka o ingerencję w sprawy wewnętrzne Turcji, a także oznajmił, że zachowuje się on jak „pastor, którym niegdyś był"[64]. Prezydent RFN stał się również celem ostrych ataków prorządowych gazet[65]. Na tę chwilę trudno ocenić, jak poważne konsekwencje dla stosunków niemiecko-tureckich będą miały słowa Joachima Gaucka. Wydaje się jednak, że

[55] *Erdoğan: German foundation indirectly financing PKK, Germany indifferent,* www.todayszaman.com/news-258588-erdogan-german-foundation-indirectly-financing-pkk-germany-indifferent.html. Więcej na temat działalności na terytorium Niemiec organizacji inicjatyw i osób powiązanych z PKK zob. A.J. Lyon, E.M. Uçarer, Mobilizing ethnic conflict: Kurdish separatism in Germany and the PKK, Racial Studies, 24:6, s. 925-948, artykuł dostępny również online: http://cc.sjtu.edu.cn/G2S/eWebEditor/uploadfile/20120920095937953.pdf (17.05.2014).

[56] *Germany vows zero tolerance to PKK terrorism,* www.todayszaman.com/news-259828-germany-vows-zero-tolerance-to-pkk-terrorism.html (17.05.2014).

[57] Według niektórych obserwatorów tureckiej polityki europejskie aspiracje Partii Sprawiedliwości i Rozwoju, która w ciągu pierwszych lat swoich rządów dokonała znacznego dostosowania prawa tureckiego do wymogów Unii Europejskiej, uległy zahamowaniu po zwycięskich wyborach z 2011 r., zob. np. J. Lagendijk, *Erdoğan 3.0: Reversing his own reforms,* www.todayszaman.com/columnists/joost-lagendijk_344510-erdogan-30-reversing-his-own-reforms.html (17.05.2014).

[58] *Erdogan erwägt Referendum über Gezi-Park,* www.sueddeutsche.de/politik/proteste-in-istanbul-erdogan-erwaegt-referendum-ueber-gezi-park-1.1694499; *Protests in Turkey,* www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Aktuelle_Artikel/Tuerkei/130617-Tuerkei-Demonstrationen.html; *Turkey, Germany summon envoys in row over EU talks, protests,* www.todayszaman.com/news-318856-turkey-germany-summon-envoys-in-row-over-eu-talks-protests.html (17.05.2014).

[59] D. Dombey, J. Fontanella-Khan, Q. Peel, *Germany blocks Turkey's bid to join EU,* www.ft.com/cms/s/0/2432cc2c-d9c0-11e2-bab1-00144feab7de.html#axzz324OP7Lms. Nowy rozdział został otwarty w listopadzie 2013 r., zob. *Turkey welcomes new chapter in EU talks, wants more progress,* www.todayszaman.com/news-330679-turkey-welcomes-new-chapter-in-eu-talks-wants-more-progress.html (17.05.2014).

[60] *German President Gauck criticizes Turkish Prime Minister Erdogan for Twitter ban,* www.dw.de/german-president-gauck-criticizes-turkish-prime-minister-erdogan-for-twitter-ban/a-17596145. Pełna treść przemówienia zob. *Speech at the Middle East Technical University,* www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/EN/JoachimGauck/Reden/2014/140428-Ankara-University.html;jsessionid=E9B9D91786A26ADB459D4D6B546321FC.2_cid379 (17.05.2014).

[61] Zob. np. *De Maizière: Bin stolz auf unseren Bundespräsidenten,* www.faz.net/aktuell/politik/gauck-aeusserungen-in-der-tuerkei-de-maiziere-lobt-bundespraesidenten-12917824.html (17.05.2014).

[62] Źródło: wywiad przeprowadzony przez autora niniejszego artykułu.

[63] Więcej na ten temat zob. K. Wasilewski, *House of Cards – Turkish Style,* http://notabene.org.pl/index.php/house-of-cards-turkish-style/; K. Wasilewski, *Erdoğan vs reszta,* http://zataturkiemprzezturcje.wordpress.com/2014/03/28/erdogan-vs-reszta/; K. Wasilewski, *Don Kichot z Ankary,* http://zataturkiemprzezturcje.wordpress.com/2014/04/30/don-kichot-z-ankary/; K. Wasilewski, *Osmański policzek,* http://zataturkiemprzezturcje.wordpress.com/2014/05/05/osmanski-policzek/ (17.05.2014).

[64] *German president latest victim of Erdoğan's fiery attacks,* www.todayszaman.com/news-346422-german-president-latest-victim-of-erdogans-fiery-attacks.html (17.05.2014).

[65] Jedna z nich nazwała go „niemieckim imamem", podczas gdy tytuł artykułu w innej głosił „Patrz na siebie, Hans!", zob. *Almanya imamı!,* www.takvim.com.tr/Guncel/2014/04/29/almanya-imami; *Kendine bak Hans!,* www.yeniakit.com.tr/haber/kendine-bak-hans-16823.html. Zob. także M. Akyol, *In Turkey, how Germany's president became 'Germany's imam',* www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/05/germany-imam-turkey.html (17.05.2014).

zależne jest to od tego, czy słowa niemieckiej głowy państwa były wyrazem osobistej troski o stan tureckiej demokracji – co jest prawdopodobne, gdy weźmie się pod uwagę jego opozycyjną przeszłość i dotychczasową działalność w zakresie praw człowieka – czy pewnego rodzaju ostrzeżeniem przesłanym tureckiemu rządowi przez Berlin, za którym mogą iść kolejne kroki.

Co dalej z partnerstwem niemiecko-tureckim?

Berlin i Ankara cieszą się wyjątkowymi relacjami. Stosunki dwustronne mają długą historię, a obecnie rozwijają się intensywnie na wielu płaszczyznach, co w normalnych warunkach powodowałoby, że ich więź można byłoby określić mianem strategicznego partnerstwa. Kwestie problematyczne, które raz na jakiś czas wstrząsają relacjami, systematycznie wprowadzają jednak do nich atmosferę niepewności. W związku z tym do opisu stosunków niemiecko-tureckich można posłużyć się raczej paradoksalnym terminem „rozchwianego partnerstwa".

Mimo to obie strony wydają się zdeterminowane, aby w dalszym ciągu rozwijać współpracę. Świadczą o tym nowe inicjatywy, zainaugurowany w maju 2013 r. dialog strategiczny czy niedawne słowa przedstawicieli rządu, które sugerują, że zarówno Niemcy, jak i Turcja są świadome konieczności kooperacji[66]. Pozostaje jednak pytanie, czy wspólne problemy pozwolą im na dalszy rozwój relacji bilateralnych.

Wydaje się, że potencjalne korzyści z rozwijania współpracy są tak znaczne, że stosunki niemiecko-tureckie będą ulegały systematycznej poprawie. Optymistycznej ocenie tej kwestii sprzyja również fakt, że Niemcy są niezwykle dobrze postrzegani przez samych Turków[67]. Z drugiej jednak strony niepewność przy prognozowaniu wzbudzają ostatnie przewartościowania, jakie zdają się zachodzić w polityce tureckiej. Choć jest zdecydowanie za wcześnie, aby obiektywnie oceniać ostatnie posunięcia rządzącej w kraju AKP, należy zauważyć, że mogą one mieć przełożenie na relacje Berlina i Ankary.

Turecki dziennikarz Sedat Ergin, który opisywał stosunki niemiecko-tureckie, stwierdził niegdyś, że na świecie „prawdopodobnie nie ma innego takiego związku, który jest uwikłany w nierozwiązane problemy, a mimo to pozwala na kompleksową i bezgraniczną współpracę i wciąż zawiera potencjał na dalszy rozwój"[68]. Wydaje się, że słowa te są nadal aktualne. Świadczyć o tym może fakt, że w pierwszej połowie maja, a więc już po wizycie w Turcji prezydenta RFN, Recep Tayyip Erdoğan spotkał się z premierem Dolnej Saksonii Stephanem Weilem, który odwiedził Ankarę[69]. Wydarzenie to może sugerować, że Niemcy i Turcja nie potrafią długo się na siebie gniewać. ♦♦♦

Karol Wasilewski
Doktorant na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowania naukowe: stosunki międzynarodowe w regionie Bliskiego Wschodu, polityka zagraniczna Republiki Turcji, historia imperium osmańskiego, cyberbezpieczeństwo..

[66] W trakcie ostatniej wizyty w Niemczech, która miała miejsce w lutym 2014 r., sam premier Erdoğan wspominał, że liczy na większe wsparcie Berlina, m.in. w zakresie europejskich aspiracji Turcji, zob. *Erdoğan faces tough questions in Germany visit,* www.todayszaman.com/news-338497-erdogan-faces-tough-questions-in-germany-visit.html. Również obecny minister spraw zagranicznych RFN Frank-Walter Steinmeier jeszcze niedawno określał Turcję mianem „niezbędnego partnera", zob. *Turkey – an indispensable partner,* www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Interview/2014/140201-BM_Huerriyet.html (17.05.2014).

[67] *BBC poll: Turks rate Germany as most positively viewed nation,* www.todayszaman.com/news-316311-bbc-poll-turks-rate-germany-as-most-positively-viewed-nation.html (17.05.2014).

[68] S. Ergin, *Difficulties, opportunities in Turkish-German relations,* op. cit.

[69] *German official says to meet with Erdoğan amid diplomatic tension,* www.todayszaman.com/news-347280-german-official-says-to-meet-with-erdogan-amid-diplomatic-tension.html; *Erdoğan receives Germany's Weil,* www.en.cihan.com.tr/news/Erdogan-receives-Germany-s-Weil_8005-CHMTQyODAwNS80 (17.05.2014).

Statystyki

Czy uważa Pani/Pan aktualne wydarzenia polityczne i społeczne w Turcji za istotne?

ODPOWIEDŹ	UDZIAŁ
Bardzo istotne	22%
Dość istotne	20%
Mało istotne	25%
Nieistotne	20%
Brak zdania	12%

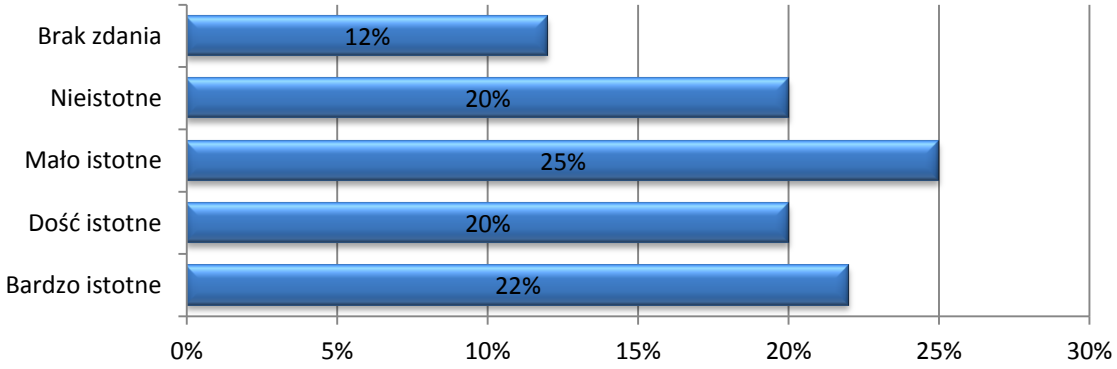

Źródło: FAZ, Marzec 2014

Czy uważa Pani, że prawa człowieka są w Turcji przestrzegane?

ODPOWIEDŹ	UDZIAŁ
Prawa człowieka są przestrzegane podobnie jak w Niemczech	31%
Prawa człowieka są przestrzegane słabiej niż w Niemczech	29%
Prawa człowieka są znacznie słabiej przestrzegane, niż w Niemczech	20%
Brak zdania	20%

Statystyki

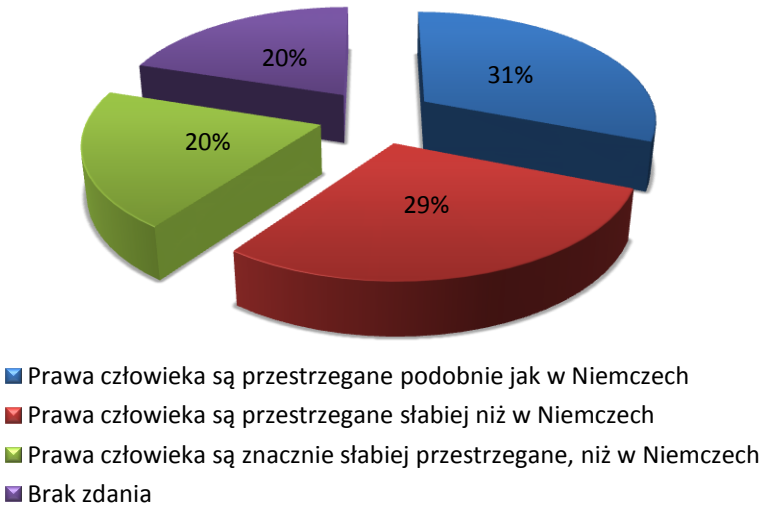

Źródło: FAZ, Marzec 2014

Czy Turcja powinna zostać przyjęta do Unii Europejskiej?

ODPOWIEDŹ	UDZIAŁ
Tak	34%
Nie	58%
Brak zdania	8%

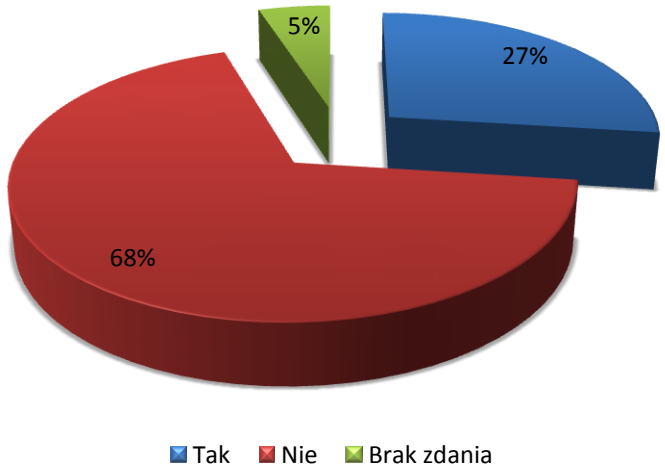

Źródło: ARD, 2010

Statystyki

Czy uważa Pani/Pan, że Niemcy powinny przejąć inicjatywę i promowac przyjęcie Turcji do Unii Europejskiej?

ODPOWIEDŹ	UDZIAŁ
Tak	34%
Nie	58%
Brak zdania	8%

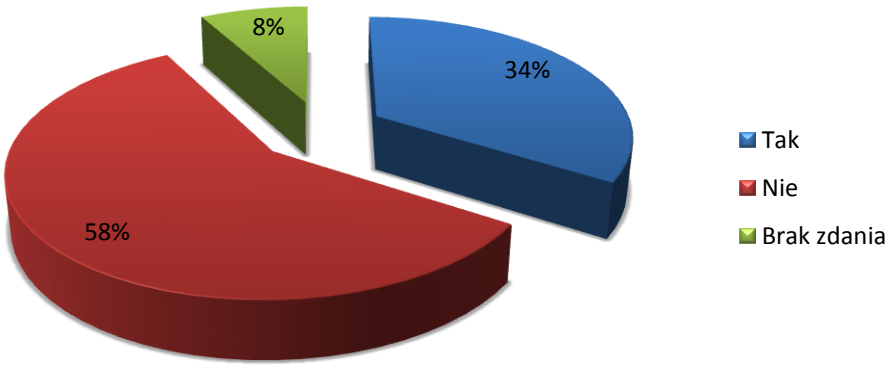

Źródło: ARD, 2010

Czy Turcja powinna zostać przyjęta do Unii Europejskiej? Odpowiedzi według deklarowanych poglądów politycznych.

WYBORCY	UDZIAŁ
CDU/CSU	22%
SPD	32%
Lewica	41%
Partia Zielonych	43%

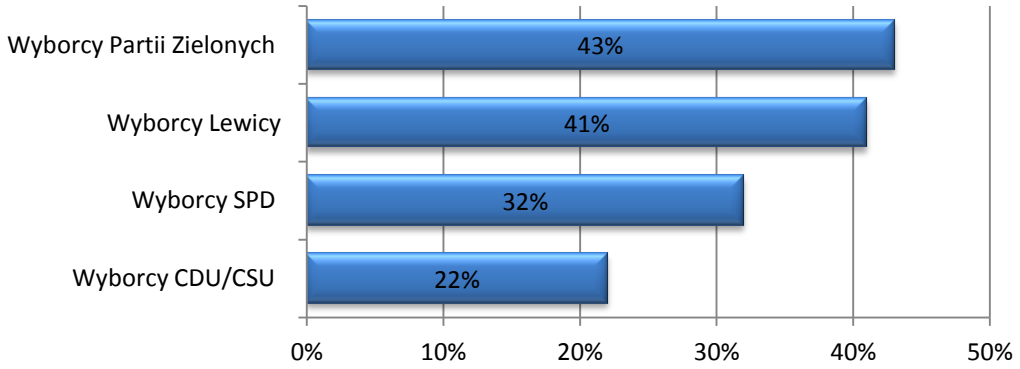

Źródło: ARD, 2010

Statystyki

Obywatele Tureccy mieszkający w Niemczech.

ROK	LICZBA OSÓB
2001	1 947 938
2003	1 877 611
2005	1 764 041
2007	1 713 551
2009	1 658 083
2011	1 607 161
2012	1 575 717

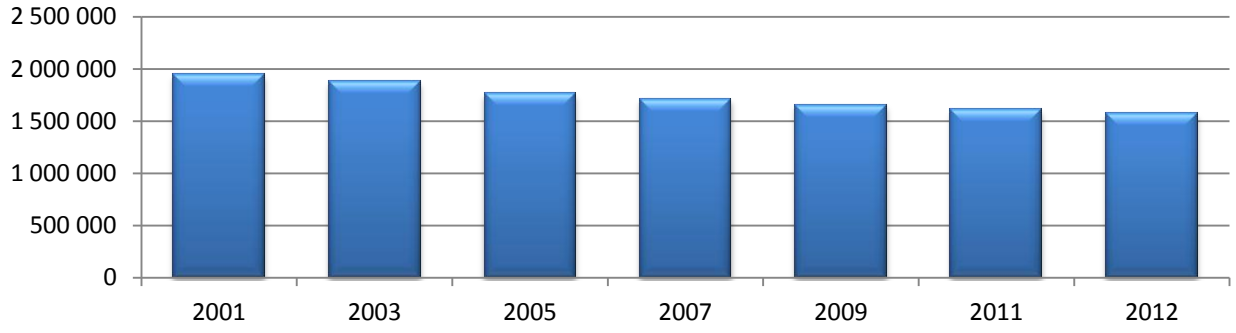

Źródło: Niemiecki Urząd Statystyczny

Liczba osób pochodzenia tureckiego, którym nadano niemieckie obywatelstwo:

ROK	LICZBA OSÓB
2003	56 244
2005	32 661
12007	28 861
2009	24 647
2011	28 103
2012	33 246

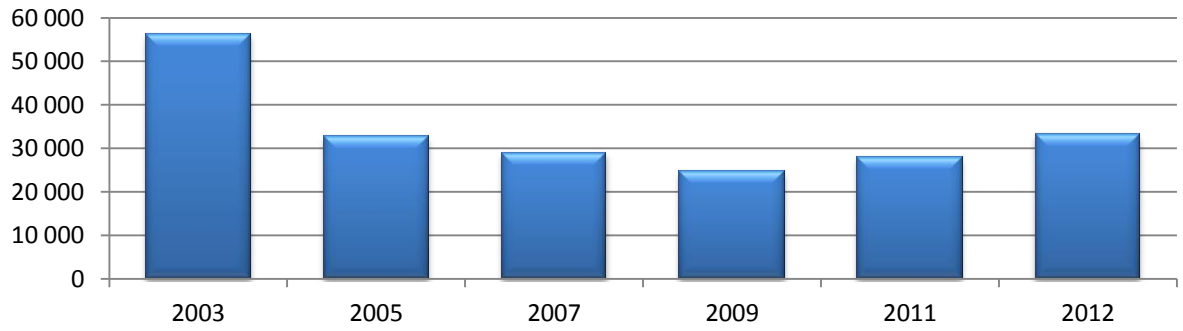

Źródło: Niemiecki Urząd Statystyczny

Kalendarium

22.04.2014

Wicekanclerz Niemiec, a zarazem minister gospodarki i energetyki Sigmar Gabriel (SPD) przebywał z roboczą wizytą w Chinach. W Pekinie spotkał się z premierem Li Keqiangiem. Politycy rozmawiali przede wszystkim o rozwoju współpracy między Niemcami i Chinami w obszarach ochrony środowiska oraz energetyki, ponieważ Pekin zapowiedział chęć modernizacji przemysłu w kierunku zmniejszenia energochłonności oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Dysponujące odpowiednią technologią niemieckie przedsiębiorstwa liczą na lukratywne kontrakty w Chinach. Korzystając z okazji, Sigmar Gabriel wezwał również Chiny do wywarcia większej presji na Rosję w celu przekonania Moskwy do pokojowego zakończenia kryzysu na Ukrainie. „Chiny ponoszą obecnie większą odpowiedzialność za sprawy międzynarodowe i powinny wykorzystać swoją wzmocnioną pozycję na świecie do deeskalacji sytuacji na wschodniej Ukrainie" – mówił wicekanclerz Niemiec w Pekinie.

23-25.04.2014

Ministrowie spraw zagranicznych Niemiec i Francji Frank-Walter Steinmeier oraz Laurent Fabius odbyli wspólnie trzydniową podróż zagraniczną, podczas której odwiedzili kolejno Mołdawię, Gruzję oraz Tunezję. Dwa pierwsze przystanki – państwa, które mają podpisać niedługo umowy stowarzyszeniowe z UE – miały pokazać, że w obliczu kryzysu na Ukrainie Unia Europejska nie traci z pola widzenia państw, które zbliżyły się ostatnio do Europy, próbując wydostać się spod wpływów Moskwy. „Głębokie zaniepokojenie, z którym nasi wschodni partnerzy obserwują sytuację na Ukrainie, traktujemy bardzo poważnie" – mówił przed wylotem Steinmeier. Po Mołdawii i Gruzji ministrowie udali się do Tunezji, która według unijnych dyplomatów ma być wzorem dla innych państw regionu. Unia chce zaproponować Tunezji pomoc w dalszej przebudowie państwa, by umocnić w niej demokratyczne przemiany. Wizyta w północnej Afryce w okresie, w którym Unia zajmuje się przede wszystkim Ukrainą, ma pokazać, że Europa nie traci z pola widzenia państw basenu Morza Śródziemnego, na czym zależy przede wszystkim Francji. Na koniec wspólnej podróży ministrowie wzięli w Paryżu udział w specjalnej dyskusji z okazji setnej rocznicy wybuchu pierwszej wojny światowej.

25.04.2014

Premier Donald Tusk odwiedził w Berlinie kanclerz Niemiec Angelę Merkel, aby przekonać ją do polskiej propozycji utworzenia unii energetycznej w ramach UE. Jeszcze przed rozmową w cztery oczy Merkel oznajmiła: „Popieram co do zasady tę propozycję. Potrzebujemy wspólnego rynku energetycznego i wspólnej struktury". Dodała, że trzeba teraz wypracować szczegóły takiego porozumienia. Przywódcy Polski i Niemiec zgodzili się, że Europa bezwarunkowo potrzebuje dywersyfikacji w polityce energetycznej UE. Powinno w niej mieć zastosowanie hasło: „Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego" – przekonywał z kolei polski premier. Oprócz kwestii unii energetycznej Donald Tusk i Angela Merkel poruszyli również problem sytuacji na Ukrainie.

28.04.2014

Wieczorem świat obiegły zdjęcia byłego kanclerza Niemiec Gerharda Schrödera, który serdecznie wita się z prezydentem Rosji Władimirem Putinem. Były niemiecki przywódca świętował w Petersburgu swoje 70. urodziny i postanowił zaprosić na nie swojego „wieloletniego przyjaciela". Niemieckie i europejskie

Kalendarium

media skrytykowały postawę Schrödera, który, świętując z Władimirem Putinem i okazując mu otwarcie swoją sympatię, przełamał „izolację" rosyjskiego przywódcy i osłabił krytyczny europejski przekaz w stosunku do niego. Sam Schröder nie dostrzegł w swoim zachowaniu nic nagannego i przypomniał później, że Władimir Putin nie jest „persona non grata".

26-29.04.2014

Prezydent Niemiec Joachim Gauck przebywał z czterodniową wizytą w Turcji. Pierwszym przystankiem w podróży niemieckiej głowy państwa był obóz dla uchodźców z Syrii. Gauck z uznaniem odniósł się do warunków, które zapewnili Syryjczykom tureccy gospodarze i podkreślił, że postawa Ankary wobec syryjskich uchodźców zasługuje na najwyższy szacunek. Joachim Gauck spotkał się również z prezydentem Turcji Abdullahem Gülem. Podczas spotkania poruszył kwestię poszanowania praw człowieka i wartości demokratycznych w Turcji, skrytykował wywieranie nacisków na wymiar sprawiedliwości oraz łamanie wolności mediów. Swoje obawy o stan tureckiej demokracji Gauck wyraził również podczas spotkania z premierem Recepem Erdoğanem, który jednak odmówił rozmowy na ten temat. Ostatnim punktem podróży niemieckiej głowy państwa było przemówienie dla studentów Uniwersytetu Technicznego Bliskiego Wschodu. Prezydent Niemiec publicznie skrytykował ostatnie posunięcia tureckiego rządu (m.in. zablokowanie Twittera), które zagrażają wolnościom i prawom obywatelskim, jak również dał wyraz swojej trosce o stan demokracji w Turcji. Wystąpienie Gaucka spotkało się z gniewną reakcją tureckiego premiera, który wypomniał niemieckiemu prezydentowi, że w przeszłości był pastorem i że, jego zdaniem, „nadal się za niego uważa" oraz stwierdził, że Gauck podczas swojej wizyty wygadywał „dziwne rzeczy". W obronie prezydenta stanęła niemiecka klasa polityczna. Z ust polityków różnych opcji płynęły słowa uznania i dumy z postawy Gaucka w Turcji.

30.04.2014

Kanclerz Angela Merkel przyjęła w urzędzie kanclerskim premiera Japonii Shinzo Abe. Przywódcy rozmawiali o rozwoju współpracy między Japonią a Niemcami i Unią Europejską oraz o kwestiach związanych z bezpieczeństwem międzynarodowym w Europie i na Dalekim Wschodzie. Kluczowym tematem spotkania była kwestia podpisania umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Japonią. Kanclerz Merkel oznajmiła po spotkaniu, że „2015 jest dobrym rokiem" na zakończenie negocjacji. Przywódcy omówili problem sporów terytorialnych na Morzu Południowochińskim oraz odnieśli się do kryzysu ukraińskiego, zaznaczając, że dzielą w tym przypadku te same przekonania. „Jest niezwykle ważne, żeby Rosja w przestrzeni międzynarodowej działała jak odpowiedzialny aktor" – mówił premier Japonii. Niemiecka kanclerz wezwała z kolei Rosję do deeskalacji konfliktu i umożliwienia przeprowadzenia wyborów prezydenckich 25 maja oraz zaznaczyła potrzebę dyskusji o reformie konstytucyjnej Ukrainy z uwzględnieniem decentralizacji państwa, co postuluje Moskwa.

1-2.05.2014

Z dwudniową wizytą w Stanach Zjednoczonych przebywała kanclerz Angela Merkel. Głównym punktem podróży była długa, czterogodzinna rozmowa w cztery oczy z prezydentem Barackiem Obamą w Białym Domu. Przywódcy

Kalendarium

USA i Niemiec omówili wspólne stanowisko w sprawie kryzysu ukraińskiego. Na konferencji prasowej oznajmili, że Rosja musi przyczynić się do deeskalacji konfliktu, wypuszczenia przetrzymywanych przez prorosyjskich separatystów obserwatorów OBWE, ale przede wszystkim umożliwić przeprowadzenie zaplanowanych na 25 maja wyborów prezydenckich na Ukrainie. „Kluczowe, aby Ukraińcy mogli sami decydować o własnym losie. Wybory prezydenckie są niezwykle ważne. Jeżeli nie będzie możliwe ustabilizowanie sytuacji, będą konieczne kolejne sankcje, choć tego nie chcemy" – mówiła Angela Merkel. Prezydent Obama dodał, że Stany Zjednoczone „mają wciąż do dyspozycji sankcje, które będą uderzały w gospodarkę rosyjską". Kolejne sankcje miałyby mieć charakter sektorowy i punktowo uderzać w odpowiednie gałęzie rosyjskiej gospodarki. Oprócz kryzysu ukraińskiego przywódcy USA i Niemiec omówili stan negocjacji nad umową o wolnym handlu między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską oraz odnieśli się do kwestii inwigilacji niemieckich obywateli przez amerykańską Agencję Bezpieczeństwa Narodowego. Angela Merkel powiedziała po spotkaniu, że wciąż istnieją w tej sprawie „różnice zdań" między Berlinem a Waszyngtonem.

5.05.2014

Minister spraw zagranicznych Niemiec Frank-Walter Steinmeier wezwał do zwołania w Genewie drugiej międzynarodowej konferencji pokojowej w celu zażegnania kryzysu na Ukrainie. „Nie znam nikogo w UE, kto rzeczywiście chciałby wysłać własne wojsko na Ukrainę. Jesteśmy skazani na środki dyplomatyczne" – mówił szef niemieckiej dyplomacji. Steinmeier wezwał również Rosję do umożliwienia przeprowadzenia 25 maja wyborów prezydenckich na Ukrainie. „Przyjmujemy do wiadomości stanowisko Moskwy, która twierdzi, że ukraiński rząd jest nielegalny. Ale jeśli tak mówi, to nie może równocześnie uniemożliwiać przeprowadzenia wyborów" – argumentował Steinmeier na antenie telewizji ZDF.

8.05.2014

Komisja śledcza Bundestagu do spraw wyjaśnienia afery podsłuchowej z udziałem amerykańskiej Agencji Bezpieczeństwa Narodowego (NSA) jednogłośnie podjęła decyzję o przesłuchaniu korzystającego obecnie z przyznanego mu w Rosji azylu Edwarda Snowdena. Miałoby to nastąpić 3 lipca. Nieuzgodnione pozostają miejsce i forma przesłuchania, ponieważ niemiecki rząd jest przeciwny sprowadzeniu Amerykanina do Berlina, co mogłoby negatywnie wpłynąć na stosunki Niemiec z USA. Możliwe jest natomiast przesłuchanie Snowdena w Rosji lub za pośrednictwem wideokonferencji. Opozycyjne partie w Bundestagu domagają się przesłuchania Snowdena przed obliczem komisji śledczej w Berlinie.

8-9.05.2014

W Poczdamie odbyły się VII Polsko-Niemieckie Dni Mediów. Tegoroczna edycja poświęcona była współpracy Polski i Niemiec w strukturach Unii Europejskiej: w mediach i w polityce. Dziennikarze i eksperci z obu państw dyskutowali o nowych wyzwaniach stojących przed ich krajami w perspektywie najbliższych lat oraz próbowali odpowiedzieć na pytania: „w jakich kwestiach nasze kraje idą ramię w ramię?", „Gdzie mamy odmienne zdanie?" oraz „W jaki sposób relacjo-

Kalendarium

nowane są wydarzenia szczebla europejskiego w Niemczech i w Polsce?". Podczas warsztatów tematycznych uczestnicy zastanawiali się nad bieżącymi zagadnieniami dotyczącymi relacjonowania o kraju sąsiada oraz nad dziennikarstwem w ogóle. Na zakończenie pierwszego dnia w siedzibie parlamentu Brandenburgii odbyła się uroczysta gala, podczas której nagrodzono laureatów Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej im. Tadeusza Mazowieckiego. Zwycięzcami zostali Daniel Tkatch i Karolina Golimowska w kategorii prasa, Mariusz Borsiak za reportaż radiowy oraz Rozalia Romaniec za film telewizyjny. Polsko-Niemieckie Dni Mediów organizowane są wspólnie przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej, Fundację Roberta Boscha oraz wybrany region przygraniczny w Polsce lub w Niemczech.

9-10.05.2014

Prezydent Francji François Hollande odwiedził kanclerz Angelę Merkel w jej okręgu wyborczym w Meklemburgii – Pomorzu Przednim. Podczas konferencji prasowej w Stralsundzie przywódcy obu państw odnieśli się do sytuacji na Ukrainie – zaplanowanego na 11 maja nieuznawanego przez Europę referendum we wschodniej części kraju oraz nadchodzących wyborów prezydenckich. Merkel i Hollande zagrozili Rosji wprowadzeniem kolejnych sankcji, jeśli ta będzie próbowała uniemożliwić niezakłócone przeprowadzenie głosowania. „Przeprowadzenie wolnych i uczciwych wyborów na Ukrainie w dniu 25 maja ma fundamentalne znaczenie" – oświadczyli przywódcy i wezwali jednocześnie do powrotu do stołu negocjacyjnego pod egidą OBWE.

12-13.05.2014

Minister spraw zagranicznych Frank-Walter Steinmeier udał się z dwudniową wizytą na Ukrainę. W Kijowie spotkał się z premierem Arsenijem Jaceniukiem, któremu przekazał wyrazy uznania za działania na rzecz stabilizacji sytuacji w kraju. „Obrazy, które widzimy w mediach, pokazują, że sytuacja na wschodniej Ukrainie wciąż jest niebezpieczna, ale z szacunkiem odnosimy się do działań, które tam prowadzą ukraińskie władze" – mówił Steinmeier. Niemiecki szef dyplomacji wyraził również nadzieję, że zaplanowane na 25 maja wybory prezydenckie przyczynią się do uspokojenia sytuacji w kraju i „otworzą perspektywę na przyszłość". Steinmeier spotkał się także z pełniącym obowiązki prezydenta Ukrainy Ołeksandrem Turczynowem, po czym udał się do Odessy, by uczcić pamięć 48 osób, które zginęły w zamieszkach na początku maja.

15.05.2014

Ministrowie spraw wewnętrznych Polski i Niemiec, Bartłomiej Sienkiewicz oraz Thomas de Maizière, podpisali w Zgorzelcu nową umowę o współpracy polskiej i niemieckiej policji. Poprzednie porozumienie uzgodniono w 2002 r., kiedy Polska nie należała jeszcze ani do Unii Europejskiej, ani do strefy Schengen. Nowa umowa ma dopasować współpracę służb do nowych realiów i ułatwić kooperację policji, straży granicznej i urzędów celnych oraz pomóc w ściganiu przestępstw po obu stronach polsko-niemieckiej granicy. Porozumienie ze Zgorzelca zakłada m.in. wymianę informacji na temat przestępstw i osób podejrzanych, możliwość tworzenia wspólnych grup śledczych oraz organizację wspólnych patroli i pościgów. Na szybkim podpisaniu nowego porozumienia zależało przede wszystkim Niemcom, które narzekały na wzrost przestępczości w regionie przygranicznym po 2004 r.

Kalendarium

19.05.2014

Politycy rządzącej koalicji CDU/CSU/SPD uzgodnili warunki nowej reformy emerytalnej. Zgodnie z wypracowanym kompromisem pracownicy, którzy oprowadzali składkę emerytalną przez 45 lat, będą mogli przejść na emeryturę już w wieku 63 lat. Obniżenie wieku emerytalnego do 63 lat było jednym z głównych haseł wyborczych socjaldemokratów we wrześniowych wyborach do Bundestagu oraz warunkiem przystąpienia do koalicji z chadecją. W mocy pozostają jednak ustalenia poprzedniej reformy emerytalnej z 2012 r. (koalicji CDU/CSU/FDP), która wydłuża powszechny wiek emerytalny do 67 lat. Nowa reforma została przyjęta w Bundestagu 23 maja i ma wejść w życie 1 lipca 2014 r.

22.05.2014

Kanclerz Angela Merkel w wywiadzie dla „Neue Pasauer Presse" ogłosiła, że rząd przygotowuje projekt ustawy przewidującej kary dla imigrantów, którzy wyłudzają w Niemczech świadczenia socjalne. Celem nowych regulacji ma być również wprowadzenie mechanizmu, który ukróci wyłudzanie przez obcokrajowców zapomogi dla bezrobotnych i dodatku na dzieci. Osoby przyłapane na oszustwie mają być karane m.in. 5-letnim zakazem wjazdu do Niemiec, a w przypadku starania się o zezwolenie na pobyt będą mogły być skazane na karę pozbawienia wolności do trzech lat. Rząd chce przyjąć odpowiednią ustawę jeszcze przed przerwą wakacyjną.

22.05.2014

Bundestag przyjął ustawę o tzw. adopcji sukcesywnej. Na jej podstawie osoby pozostające w związkach homoseksualnych będą mogły adoptować dziecko, które wcześniej zostało adoptowane przez partnera lub partnerkę. Jednocześnie posłowie odrzucili projekt Partii Zielonych, który zakładał zrównanie w prawie do adopcji par homoseksualnych z małżeństwami. Nowa ustawa jest wynikiem wyroku Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z lutego bieżącego roku, który uznał prawo par homoseksualnych do tzw. adopcji sukcesywnej.

Kalendarium przygotował: Michał Kędzierski

Biuletyn Niemiecki

- analizuje wybrane procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe mające istotny wpływ na zmiany w Niemczech
- dostarcza rzetelnych analiz polskojęzycznym czytelnikom sporządzonych przez młodsze pokolenie analityków i ekspertów
- zaprasza do dyskusji na tematy związane z Niemcami, Polską i stosunkami polsko-niemieckimi w Europie
- kierowany jest do osób zainteresowanych sprawami niemieckimi i relacjami polsko-niemieckimi na różnych płaszczyznach zawodowych i osobistych (dziennikarze, eksperci, urzędnicy administracji centralnej i lokalnej, dyplomaci, studenci itd.)
- udostępniany jest raz w miesiącu i rozsyłany drogą elektroniczną w formie PDF
- wydawany jest przez Centrum Stosunków Międzynarodowych i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej

Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)
jest fundacją – niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym, zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi dla Polski problemami polityki międzynarodowej. W tym celu CSM prowadzi projekty badawcze, organizuje liczne konferencje i seminaria, przygotowuje raporty i analizy, publikuje artykuły i książki.
www.csm.org.pl

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN)
od 1991 roku udostępnia środki na projekty, a tym samym umożliwia zarówno polskim, jak i niemieckim partnerom realizację wspólnych przedsięwzięć. Priorytetowymi celami FWPN są projekty partnerskie realizowane na płaszczyźnie samorządowej i zacieśnienie współpracy naukowej. Poza tym fundacja zajmuje się współpracą kulturalną i wszelkimi aspektami wymiany informacji służącej pogłębieniu stanu wiedzy i jakości doniesień medialnych na temat kraju sąsiada.
www.fwpn.org.pl

Redakcja: Jędrzej Trojanowski, Tomasz Markiewicz

ISSN: 2081-5220

Kontakt: Jędrzej Trojanowski
Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa
e-mail: bn@csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa

FUNDACJA WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE ZUSAMMENARBEIT

© Centrum Stosunków Międzynarodowych, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Opinie wyrażane w Biuletynie Niemieckim są osobistym stanowiskiem autora danej analizy.

Wszelkie prawa zastrzeżone